

Коляда Ігор Анатолійович,
*доктор історичних наук, професор,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна),*

Романюк Іван Миронович,
*доктор історичних наук, професор,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, Україна)*

Герасимов Тимофій Юрійович,
*доктор історичних наук, в.о. доцента,
Вінницький національний технічний університет
(м. Вінниця, Україна)*

СВІТ У 1914 Р. та 2014 Р.: ЦІННІСНІ ВИМІРИ ТА ПАРАЛЕЛІ

У загальнолюдській історичній пам'яті належне місце посідає Перша світова війна. Російсько-українська війна (2014-2022 рр.), як на наш погляд, дозволяє проводити певні історичні паралелі з подіями 1914 – 1918 рр., як в українському, так і у загальноісторичному контексті.

Початок ХХ ст. як і початок ХХІ ст. відзначений новими технічними та технологічними відкриттями: автомобілі, нові медіа (кіно), нові засобами зв'язку (телефон, інтернет, мобільний зв'язок).

На початку ХХ ст. та на початку ХХІ ст. кілька криз пережили США. У 1900-1903 роках криза була через проблеми перевиробництва, у 1914 році (зацепила також Британію, Німеччину і Францію) – через розпродаж цінних паперів, випущених іноземними компаніями. Світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., яка почалася з іпотечної кризи в США (з'явилося різке зростання кількості невиконаних з іпотеки з високим рівнем ризику), поширилася на інші розвинені країни. За масштабами і наслідками цю кризу порівнюють з «великою депресією». У США за кілька років доходи домогосподарств впали на 40%, безробіття в 2008 році зросло до 7%. В Європі від кризи найбільше постраждали Греція, Ірландія, Латвія, Португалія та Україна. Значний вплив відчували також Росія, Китай і Японія [3].

Стрімкі темпи науково-технічного розвитку на початку ХХ ст. як і початку ХХІ ст., зокрема упровадження найновіших технічних досягнень у військово-промисловий комплекс і створення зброї масового ураження (сухопутної та морської артилерії безпрецедентно великого калібру на початку ХХ ст, а на початку ХХІ ст. наявність у ряду країн світу значних потенціалів ядерної зброї) формували у багатьох представників інтелектуальної і політичної еліти, а також у широких верствах населення переконаність в тому, що масштабні військові конфлікти назавжди відійдуть у минуле, бо війна як засіб досягнення політичних цілей унеможливорюється неминучими масштабними людськими жертвами і небезпекою знищення самого життя на планеті Земля. Так, британський публіцист Р. Енджелл у своїй книзі «Велика омана» стверджував,

що «військова і політична влада не приносять нації жодної комерційної вигоди, економічно неможливо одній нації підкорити чи знищити багатство іншої або одній нації нажитися за рахунок підкорення іншої». Іншими словами, в умовах економічної взаємозалежності війна, яка збагачує агресора, загрожує як переможцям, так і переможеним [1, с. 1]. Український вчений та публіцист, відомий діяч українського національно-визвольного руху та інтелектуал європейського рівня М. Драгоманов у своїй брошурі «Рай і поступ», констатує зниження кількості й характеру військових конфліктів у Європі в останні десятиліття XIX ст., дійшов висновку, що «поступ у відносинах між народами» зробив війну зайвою, а національного визволення можна досягнути в мирний спосіб – унаслідок «переміни державних порядків» [2, с. 35–36].

Так, людство початку XX ст. як і початку XXI ст. сподівалося, що нова епоха – епоха відкриттів має змінити світобачення, відкрити нові горизонти для людства, сформулювати нові цивілізаційні підходи, що НТП з новими засобами комунікації найбільше сприятимуть утвердженню засад гуманізму і найповніше забезпечують взаєморозуміння між урядами і народами. Проте, Балканські війни 1912–1913 рр., як і збройний конфлікт на Балканах в 1990-і рр. та військова інтервенція Російської Федерації в Абхазії і Південній Осетії в 2008 р. з анексією Криму і розв'язаним РФ військовим конфліктом на Сході України в 2014 р. та відкритою збройною агресією у лютому 2022 року засвідчують живучість прагнень представників певного політикуму окремих країн відстоювати свої імперські амбіції та імперські інтереси на теренах європейського континенту військовими методами, розв'язуючи криваві війни, кидаючи людство у безодню нищення.

Отже, уроки Першої та Другої світових війн виявилися незасвоєними. Світ знову стоїть на краю безодні.

Література:

1. Angel N. The Great Illusion. The Great Illusion: A Study of the Relation of Military Power in Nations to their Economic and Social Advantage (3 ed.). New York and London: G.P. Putnam's & Sons, 1911. 336 pp. retrieved 9 June 2016., с. 1]
2. Драгоманов М. Рай і поступ. Київ : Друкарня П. Барського, 1906. 73 с.
3. Наслідки світових фінансово-економічних криз / Слово і Діло. Аналітичний портал. – URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/01/21/infografika/ekonomika/naslidky-svitovyx-finansovo-ekonomichnyx-kryz>]